

INLEIDING: WELKE INSpraak VOOR WELK DUURZAAM ENERGIEBELEID?

Gunter Bombaerts¹ en Erik Laes²

Energievoorziening staat hoog op verschillende agenda's. Het is een sine qua non voor de huidige manieren van leven. Eisen die wereldwijd aan gezondheid, cultuur, ontwikkeling, vrijheid van beweging, enzoverder worden gesteld vereisen veel energie. Die hoeveelheid energie heeft een prijs. Het financiële plaatje is duidelijk. Kijk maar naar de pomp. En als je de auto aan de kant wil laten staan, kijk dan maar naar de prijs van het materiaal voor een fiets. Een jaar geleden zaten fietsproducenten in Groot-Brittannië zonder metaal omdat de Chinese economie hen voor was! Het milieuplaatje is ook duidelijk. Niet dat er geen discussies bestaan over de mogelijke precieze invloed van wat op wat, maar oppervlaktewater-, lucht-, licht-, geur-, en lawaai-vervuilingen zijn substantieel. En dat dit alles ook politiek van belang is, spreekt voor zich. Het getouwtrek tussen Rusland, China, Europa en de Verenigde Staten bijvoorbeeld om al dan niet verder te zoeken naar een diplomatieke oplossing in Iran is te herleiden tot de in dat land aanwezige energievoorraden waar ze allen op azen. Energievoorziening is een van de vele middelen om wereldwijde machtsverhoudingen te installeren of te herbevestigen.

Wat is dan de plaats van inspraak of duurzame ontwikkeling daarin? Het lijkt een zeer naïeve vraag. Of op zijn minst een druppel op een hete plaat. Hoe kan inspraak en een open streven naar duurzaamheid in godsnaam een bijdrage, en liefst een bijsturing, leveren aan het wereldwijde besluitvormingsproces over energievoorziening?

De knelpunten van wereldwijde energievoorziening worden geschetst door Aviel Verbruggen en Raoul Weiler. Beide auteurs gaan in op de rol van beschaving en de economische systemen in wereldwijde energievoorziening. Ze komen elk afzonderlijk tot de conclusie dat materiële bezits- en consumptiedrang aan de basis ligt van de ontarding van de energievoorzieningen en dat de koolstofvoorraden gezien worden als commercieel goed hoewel ze zouden moeten gezien worden als publiek goed. Raoul Weiler schetst vanuit dit inzicht de krachten en zwaktes van de 'Samenkomsten over de Klimaatwijziging' waarvan het Kyoto-protocol een van de bekende resultaten is. Aviel Verbruggen breekt vanuit zijn bespreking ook een lans voor duurzame ontwikkeling en de nood aan koolstofheffingen. Enkel dure energie kan volgens hem de omvang en aard van de technologie, economie, sociale verhoudingen en instituties transformeren in duurzame zin.

Een ander belangrijk aspect wordt gegeven door Erik Laes, Gaston Meskens, Gilbert Eggermont en Lakshmi Chayapathi. Deze auteurs gaan uitvoerig in op de geschiedenis van het nucleaire debat in België. Ze stellen dat de vraagstelling over technologische

¹ CICI (Centrum voor Interculturele Communicatie en Interactie), UGent en PISA (Project on the Integration of Social Aspects in nuclear research), SCK•CEN (StudieCentrum voor Kernenergie), Boeretang 200, 2400 Mol.

² PISA, SCK•CEN

ontwikkeling niet losgekoppeld kan worden van maatschappelijke vraagstelling. Zo gaat het kernenergie debat niet over afvalbeleid, veiligheidsvoorschriften en vestigingsplaatsen. Het gaat ook over fundamentele vragen naar ons groeimodel, de energienoden, de liberalisering en de globalisering. Collectieve leerprocessen met duurzaamheid als doelstelling dringen zich dus op voor een energiesector in het bijzonder en voor een maatschappij in het algemeen.

Een specifiek voorbeeld van zo'n ruimere maatschappelijke discussie die in belangrijke mate verbonden is aan het energiebeleid is de discussie over rechtvaardige verdeling. Marc Vanden Eynde en Mieke Clymans stellen vanuit hun ervaring in samenlevingsopbouw de vraag hoe een land als België dat zich modern, hoogontwikkeld en sociaal wil noemen er niet in slaagt mensen uit de (energie)armoede te halen. Ze stellen een minumpakket voor en plaatsen zo de discussie over rechtvaardige verdeling van energie (opnieuw) op de agenda.

Een meer theoretische analyse van participatie wordt gegeven door Lieve Goorden enerzijds en Gunter Bombaerts, Michel Bovy en Gilbert Eggermont anderzijds. Beide artikels brengen 2 spanningsvelden naar voren. Ten eerste moet elk participatieproces een evenwicht zoeken tussen wat Goorden noemt politiek en reflectie. Het moet dus tegelijkertijd het belang van de macht expliciet erkennen en expliciet in vraag stellen. Bombaerts, Bovy en Eggermont geven twee maatschappelijke actoren, een stretcher en een proceshoeder, die deze twee tegenstrijdige aspecten kunnen verzoenen. Een tweede spanningsveld gaat volgens Goorden over het tegenstrijdige belang van pluraliteit en identiteit. De concrete participatie waar Bombaerts, Bovy en Eggermont naar verwijzen illustreert dit. Mensen die in een participatieproces betrokken zijn, moeten en zullen eigenheid creëren, maar er blijft een nood bestaan om buiten de grenzen van het eigen bevoegdheid te kijken.

Hiermee is zeker niet alles gezegd over inspraak en energievoorziening. De impact van het lokale op het internationale en de brede waaier aan participatiemogelijkheden zijn maar enkele aspecten die in dit nummer niet misstaan zouden hebben. Maar we denken met dit nummer toch een aantal belangrijke aspecten, voorwaarden en inzichten te hebben samengebracht van wereldwijde, nationale en lokale inspraakactiviteiten.

We wensen u dan ook veel leesplezier met en veel kritische reflecties op de opgenomen artikels.